

АРХЕОЛОГІЧНА МАНДРІВКА В МИНУЛЕ

Ірина СКАКАЛЬСЬКА, доктор історичних наук
Олександр СОЛОВЕКИ, кандидат історичних наук

МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

Така важлива риса сучасного фахівця як конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг значною мірою формується у процесі його практичної підготовки. Невід'ємним елементом формування професійної зрілості вчителя історії виступає археологічна практика, бо саме археологія виконує роль світоглядно-фахового фундаменту методологічної зрілості кожного історика і не залежить від спрямованості його теоретичних інтересів чи вподобань. Коріння історичної науки має важливе пізнавальне, виховне і світоглядне значення у підготовці студентів з історичної спеціальності, що забезпечує закріплення та поглиблення здобутих теоретичних знань, умінь та навиків у науковому вивченні історичних пам'яток різних категорій і типів під час пошукової діяльності в польових умовах. Вона має характер польової експедиційної роботи, допомагає студентів засвоїти основи наукових методів археологічних досліджень, пізнати дух експедиційної праці. Саме під час практики майбутні історики

Виконанню програм практики сприяла сумлінна, організована й ефективна діяльність нашого компактного студентського колективу, продуктивна співпраця з керівництвом експедиції — директором бази Георгієм Заплатинським, начальником експедиції Віктором Баюком і завідувачем господарської частини експедиції Володимиром Богданцем. Важливим стимулом до активного археологічного пошуку та фактором відновлення сил студентів після напруженої праці на розкопках чи в господарському секторі були чудові товариські взаємини з першокурсниками-археологами Львівського НУ ім. Івана Франка, керівником яких був доцент кафедри археології цього університету Ярослав Погоральський і які вели археологічний пошук разом з нами. Однак краще і конкретніше розкажуть про хід археологічної практики самі її учасники — наші студенти першого (нині вже другого!) курсу, тому пропонуємо вашій увазі фрагменти індивідуальних студентських звітів.

МРІЯ СТАЛА РЕАЛЬНІСТЮ!

Наталія Чуприна: «Про розкопки я знала дуже давно. Мені дуже багато розповідала моя тітка, яка є археологом. І саме завдяки її розповідям я ще змалку мріяла побувати на розкопках. Коли я прийшла навчатися в академію, я й подумати не могла, що втілю цю маленьку мрію в реальність. А коли нам повідомили про практику, я була, напевно, найщасливішою людиною». **Назар Багнюк:** «Кожен із нас, сидячи в аудиторії і слухаючи лекцію з археології, мріяв опинитися на місці проведення справжніх археологічних розкопок. 11 липня 2019 р. Наша 11-й група вирушила в село Хрінники для проходження археологічної практики».

ПОЧИНАТИ ЗАВЖДИ ВАЖКО

Сергій Рудик: «Перший день був найважчим. Ми копали з хлопцями здоровенну яму, приблизно 2х2, це було справжнім фізичним випробуванням, та ми з ним справилися! Приємними

набувають інтегральних, загальних і спеціальних компетентностей. Вони вчать-ся розрізняти археологічні пам'ятки різних епох і культур, здійснювати розвідку та збір археологічного матеріалу, проводити первинну обробку археологічних знахідок, описувати їх, оформляти результати польових досліджень, формувати комплекси наочних посібників археологічного характеру для ілюстрації навчального матеріалу при викладанні шкільного курсу вітчизняної історії.

Випускникам спеціальності «Історія» доведеться працювати в загальноосвітніх школах, де поставити питання визначення і формування археологічних колекцій для шкільних кабінетів історії, оформлення шкільних археологічних музеїв чи куточків із матеріалів, зібраних учнями школи для організації роботи археологічних гуртків. Така практична підготовка проводиться вже після першого курсу навчання і є першою предметною практичною формою озброєння майбутнього вчителя історії необхідними навиками та вміннями.

Життєдіяльність студента-практиканта в умовах польових археологічних досліджень цікава, багатопланова, напружена і часто досить складна, вимагає напруження фізичних сил, емоційної готовності до труднощів, індивідуальних зусиль в осмисленні процесу та результатів археологічного пошуку. Тут і теоретичні заняття, і лекції-інструктажі, і навчальні екскурсії на місця проведення досліджень з характеристикою території розкопок, самі розкопки, збір, обробка і польовий опис знахідок, і ведення індивідуального щоденника. Окрім цього, нелегка фізично й обтяжлива через відсутність досвіду роботи по власному життєзбереженню, по формуванню та створенню житлово-побутових умов продовольчого і санітарно-гігієнічного забезпечення свого перебування в районі археологічних розкопок, які,

як правило, проводяться на значних відстанях від населених пунктів. Наші студенти проходять археологічну практику на базі Волинської археологічної експедиції Інституту археології НАН України в с. Хрінники, в адміністративних межах Волинської та Рівненської областей, саме на бережжі Хрінницького водосховища, де знаходяться більше 30 відомих археологічних пам'яток (поселення, могильники, городища), які представляють різні періоди її епохи — від Кам'яної доби до Середньовіччя. Особливий інтерес викликає пам'ятка в урочищі Шанків Яр (неподалік Хрінників), що була відкрита для досліджень у 1975 році. Ця пам'ятка представлена багатоплановим поселенням, на якому найдавніші знахідки датуються IV тисячоліттям до нашої ери, найпізніші — XV століттям, а найпотужніший культурний шар пов'язаний із III — V століттями нашої ери, тобто з артефактами вельбарської і черняхівської археологічних культур.

Таким чином, місце проходження польової археологічної практики першокурсниками-істориками нашої академії було символічно цікавим, історично багатим і природно-мальовничим.

нам дали завдання підготувати ділянку розкопу для початку проведення археологічних робіт (очистити від трави та вирівняти)».

НАШІ ЗНАХІДКИ

Наталія Попович: «Прийшовши на розкоп, ми дочистили вже повністю все зрівняли і почалася розмітка території для розкопок. Наступного дня ми почали знімати верхній шар землі. Першою визначною знахідкою був маленький залізний ніж часів Київської Русі, а ще дуже багато керамічних горщиків, практично цілий глечик, амфора, кістки тварин. На моїй ділянці було виявлено глиняний насіп чи споруду, яку ми ретельно відчищали від піску».

РОБОТА НАД «ТРОФЕЯМИ»

Ольга Ониськів: «Мені пощастило очищати щіточкою та лопаточкою пічку Хіст. племені волиняк. В ці моменти я поринала в інший світ і почувала себе справжнім археологом». **Катерина Гуцало:** «Мені довелося шифрувати знахідки, які згодом ми мали розглянути детальніше. За допомогою своєрідної системи графіку вся ділянка була поділена на квадрати, що схематично були перенесені на спеціальний лист. Я отримала великий досвід і навчилася оформляти знахідки. Повернувшись на базу, очищали їх від бруду, щоб краще можна було розглянути форму та, можливо, дізнатися якісь деталі про них». **Юлія Хомук:** «Ми навчилися правильно мити кераміку, тому що під час миття можна затерти чи знищити важливий відбиток, тому до цього потрібно відноситися дуже обережно».

НА ІВАНА, НА КУПАЛА

Катерина Гуцало: «В неділю ми на розкопі не були, але день виявився надзвичайно цікавим. В ніч на Івана Купала ми розпалили багаття та плели вінки. Весь недільний день ми відпочивали, купались, насолоджувались природою, краєвидами, згодом виникла ідея ліпити вареники. Вийшло надзвичайно смачно. День був чудовим, ми швидко знайшли спільну мову з групою зі Львова».

ДОТОРКНУТИСЯ ДО ІСТОРІЇ

Володимир Герасимов: «Я покращив свої практичні навички. Під час розкопок мені було цікаво дізнатися про давню місцеву культуру. Та найцікавішими були моменти, коли я знаходив якусь цінну знахідку». **Юрій Козярик:** «Практика — це завжди щось надзвичайне: я не сидів на парі і не слухав лекцію з археології Ірини Богданівни, а навпаки, на собі відчув те, про що вона нам розповідала. На практиці ти можеш знайти і доторкнутися до історії в прямому і переносному сенсі. Але якщо в тебе немає фантазії, тебе не цікавить світ археології, і ти не знаєш історію, тоді тобі немає що робити на розкопках».

ПЕРША ГІПОТЕЗА

Марія Остапчук: «Після перегляду фільмів про археологів можуть скластися досить яскраві враження, але у більшості випадків вони є хибними та трохи прикрашеними. І тільки приїхавши на справжні розкопки та взявши у руки лопату, ти починаєш розуміти, як це все відбувається насправді. Перша знахідка як на мене, це велика радість, можливо навіть й певна гордість, яку ти відчуваєш та переживаєш у цей момент, тому що власноруч викопав частинку історії. Під час експедиції до рук потрапляли різні знахідки, від прясельця та горловин давніх амфор до залізного ножа. Щодо загальних знахідок, то односторонники відшукали горловини давніх амфор, які були виготовлені на цій території. Виникло припущення, що тут колись могла існувати майстерня, оскільки було виявлено великий речовий комплекс, представлений в основному глиняним посудом, на таку думку підштовхнули й декілька видів шлаків».

ПОСВЯТА В АРХЕОЛОГІ

Василь Пацьол: «Останні дні на базі виявилися найкращими. В нас було лише чергування. Керівники експедиції разом з комендантом і помічниками готували нам посвяту в археологів. Такої посвяти Хрінники ще не бачили! До нас приїхав директор Музею Івана Франка з м. Дрогобича. Після його лекції ми виконували завдання, які запропонували комендант і директор музею. Вони були різними і дуже смішними. На посвяті ми отримали в подарунок маленькі амулети з кераміки».

МИ СТАЛИ КОМАНДОЮ!

Наталія Попович: «Під час практики наша група здружилася. Ми дізналися багато нового один про одного. Ми стали справжньою командою і дружнім колективом! А львівські студенти пообіцяли приїхати до нас в Кременець. Мені сподобався комендант і директор бази. Саме завдяки їм всі були рівними. Ми пожили і в екстремальних умовах. Це великий досвід для мене». **Юлія Садова:** «Під час практики ми навчилися працювати в колективі, на спільний результат, отримали уроки взаємодопомоги і порозуміння. Два тижні перетворили учасників експедиції на справжнє експедиційне братство. Спільне навчання і робота залишаться у пам'яті яскравою сторінкою життя».

ПЕРШІ ВИПРОБУВАННЯ

Юлія Кононьчук: «Ми змогли працювати разом та підбати один про одного. В першу ніч під час бурі знесло палатку хлопців, і всі, хто в той час не спав, прийшли їм на допомогу, а коли я захворіла, дівчата самотійно змогли розділити мою роботу між собою та вправно виконувати її, і ще й підбати про мене та інших хворих. І це мене дуже тішить. Цікавим фактом є те, що кожного разу, коли човни відпливали на розкоп, львівські та кременецькі студенти змагалися між собою — і наші кременчанни перемагала майже всі рази!». **Назар Багнюк:** «Якось замість традиційної господарської роботи славний екіпаж нашого човна «Ракета» отримав доручення забрати з протилежного берега одного з керівників експедиції. Вода була спокійною, погода хорошою, ми доволі швидко перетнули водосховище і забрали пасажирів. Та несподівано зірвався сильний вітер, течія стала сильнішою, а хвилі вищими. Ми вступили у двобій із водною стихією, яка «прикувала» нас до очерету. Вітер лише посилювався. Нарешті завдяки кмітливості Юри Козярика, чіпляючись за очерет, ми змогли вибратись із «пастки». Тоді поставили човен носом проти течії і почали веслувати безупину. Прибувши до табору, ми зустріли схвилованих односторонників, яким розповіли про нашу пригоду».

ЗНАЙОМСТВО З РОЗКОПОМ

Ольга Ониськів: «Я ще з дитинства мріяла потрапити на справжні археологічні розкопки. Коли прибули на сам розкоп, з нами провели лекцію про те, як потрібно працювати. Після цього